

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	11
WSTĘP	15
ROZDZIAŁ I.	
ZAKAZ OBRAZOWANIA — ŹRÓDŁA PRAWNEJ POZYTYWIZACJI	
TWÓRCZOŚCI ARTYSTYCZNEJ	45
1. Wprowadzenie	47
2. Starotestamentowy zakaz obrazowania w szerszym kontekście kulturowym	51
3. Platońskie fundamenty cenzury państwowej	61
4. Rzymski model sztuki oficjalnej	71
5. Wczesno-chrześcijański zakaz obrazowania	83
6. Rehabilitacja sztuki starożytnej w Bizancjum	91
7. Rzymskokatolicka koncepcja Biblia pauperum	99
8. Zakaz obrazowania w islamie i jego oddziaływanie	107
9. Bizantyjskie spory ikonoklastyczne	121
10. Karolińska rehabilitacja sztuk wizualnych	137
11. Podsumowanie	149
ROZDZIAŁ II.	
ROLA PRAWA W SEKULARYZACJI SZTUKI	159
1. Wprowadzenie	161
2. Chrześcijańska doktryna wizerunków przed reformacją	165
2.1.1 Wizerunki w doktrynach ruchów heretyckich	167
2.1.1.1 Katarzy	169
2.1.2.1 Husyci	171
2.1.3.1 Savonarola	173
2.1.4. Inne ruchy heretyckie	175
2.2. Wizerunki w doktrynach ruchów monastycznych	177
2.2.1 Bernard z Clairvaux i reguła cystersów	179
2.2.2. Kanonicy regularni (wiktorianie)	181
2.2.3. Zakony żebracze (dominikanie i franciszkanie)	182
2.3 Obrazy w pismach teologów późnego średniowiecza	184
2.3.1. Szkoła z Chartres	185
2.3.2. Robert Grosseteste	187
2.3.3. Św. Bonawentura	188
2.3.4. Scholastyka jako normatywna praktyka Kościoła	189
2.4. Ustawodawstwo papieskie dotyczące starożytnych artefaktów	192
3. Prawno-religijne ograniczenia swobód twórczych doby reformacji i kontrreformacji	195

3.1. Reformacyjny zakaz obrazowania	197
3.1.1. Reformacja w krajach niemieckich	199
3.1.2. Ikonoklazm niderlandzki	209
3.1.3. Ikonoklazm anglikański	213
3.2. Kontrreformacyjne reguły sztuki	217
3.2.1. Kanony Soboru Trydenckiego	218
3.2.2. Literatura normatywna	222
3.2.2.1. Giovanni da Fabriano	222
3.2.2.2. Karol Boromeusz	222
3.2.2.3. Molanus i Pacheco	223
3.2.2.4. Bartolomeo Ammannati	225
3.2.2.5. Gabriele Paleotti	226
3.2.2.6. Adam Fabian Birkowski i synod krakowski	227
3.2.3. Przypadki cenzury kościelnej	229
3.3. Podsumowanie — Rola religijnego zakazu w rozwoju idei wolności sztuki świeckiej	239
4. Świeckie przywileje jako forma gwarancji swobód twórczych	243
4.1. Przywileje grupowe	245
4.1.1. Cechy rzemieślnicze	247
4.1.2. Akademia Florencka	256
4.1.3. Królewska Akademia Sztuk Pięknych w Paryżu	259
4.1.3.1. Przywilej fundacyjny i jego kontekst polityczny	261
4.1.3.2. Reguły organizacyjne i literatura normatywna	264
4.1.3.3. Polityka kulturalna w zakresie wystawiennictwa i nagród	271
4.2. Przywileje indywidualne	287
4.2.1. Funkcja artysty nadwornego	287
4.2.2. Wczesna ochrona prawno-autorska	297
5. Podsumowanie	305

ROZDZIAŁ III.

PRAWNA POZYTYWIZACJA DZIAŁALNOŚCI TWÓRCZEJ	313
1. Wprowadzenie	315
2. Rewolucja francuska i nowoczesna relacja prawa i sztuki	321
3. Sztuka jako przedmiot regulacji prawa stanowionego	331
3.1. Początki nowoczesnego prawa autorskiego	333
3.1.1. Copyrights w Wielkiej Brytanii	334
3.1.2. Urheberrecht w Niemczech	340
3.1.3. Droit d'Auteur	343
3.2. Dualizm źródeł ochrony zabytków	347
3.3. Cenzura polityczna	352
3.3.1. Karykatura	353
3.3.2. Satyra i karykatura we Francji	355
3.3.3. Cenzura karykatury w Wielkiej Brytanii	370
3.4. Teatr	375
3.4.1. Państwowy nadzór nad teatrami w Wielkiej Brytanii	376
3.4.2. Cenzura teatralna we Francji	382
3.4.3. Teatry i cenzura w Niemczech	386
3.5. Treści nieobyczajne	390

3.5.1. Niemiecki rodowód nieobyczajności w sztuce	391
3.5.2. Sztuka i obscena we Francji	400
3.5.3. Sztuka a moralność w Wilekiej Brytanii	404
3.5.4. Inne kraje	415
4. Podsumowanie	417

ROZDZIAŁ IV.

PRAWNA DEKLARACJA WOLNOŚCI SZTUKI 423

1. Wprowadzenie	425
2. Wolność sztuki przed II wojną światową	431
2.1. Francja — początek politycznego aktywizmu artystycznego	432
2.2. Anglia - spór o estetykę	451
2.3. Stany Zjednoczone - prawo i sztuka awangardowa	461
2.4. Niemcy — pierwsza deklaracja konstytucyjna	469
3. Polityka kulturalna państw totalitarnych	493
4. Wolność sztuki w Europie Zachodniej po II wojnie światowej	501
4.1. Niemcy - 'model mediacyjny'	503
4.2. Francja - 'model nadzorczy' i 'model wolnościowy'	513
4.3. Stany Zjednoczone - 'kazuistyczny model konfrontacyjny'	521
4.4. Polska po 1989 roku - 'model faktyczny'	535
5. Standardy międzynarodowe w zakresie ochrony wolności sztuki jako prawa człowieka	561
5.1. Powszechna Deklaracja Praw Człowieka	562
5.2. Ochrona w międzynarodowych Paktach Praw Człowieka (1966)	564
5.3. Działalność Rady Praw Człowieka ONZ	568
5.4. UNESCO i jego wkład w prawną gwarancję wolności sztuki	571
6. Europejskie standardy ochrony wolności twórczości artystycznej	575
6.1. Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	576
6.2. Europejska Konwencja Praw Człowieka i orzecznictwo ETPC ('model konsensualny')	578
6.2.1. Sztuka jako przedmiot oceny Trybunału	580
6.2.1.1. Sprawy nieprzyjęte do rozpatrzenia przez Trybunał	580
6.2.1.2. Sprawy przyjęte do rozpatrzenia przez Trybunał	582
6.2.2. Ekspresja artystyczna i jej granice (tzw. cele prawowite)	594
6.2.3. Mediacja wartości społecznych jako model regulacji sztuki	597
6.2.4. Ekspresja artystyczna i margines swobody ocen sądów krajowych	602
6.2.5. Metoda rozróżniania jako argument gwarancyjny dla wolności sztuki	605
6.2.6. Krytyka stanowiska ETPC w sprawach dotyczących sztuki	612
7. Podsumowanie	617

ZAKOŃCZENIE 623

BIBLIOGRAFIA 645